

DOCUMENTACIÓ RELATIVA A LA INDEPENDÈNCIA MUNICIPAL DE SANT SADURNÍ D'ANOIA

MARCEL GABARRÓ I PALLARÈS

Aquesta comunicació dóna una mica més de llum al procés que s'inicia a principis del segle XVIII, el qual amb els anys va portar a la formació del municipi de Sant Sadurní d'Anoia, en separar-se de les altres tres parròquies que formaven la Universitat de Subirats des de l'alta edat mitjana. Es publica íntegrament, i per primera vegada, el document del 27-7-1717, el qual és el primer, que es coneix fins ara, referent al procés que portà a la separació de fet, ocorreguda el 1764.

DOCUMENTACIÓ RELATIVA A LA INDEPENDÈNCIA MUNICIPAL DE SANT SADURNÍ D'ANOIA

El passat dia 28 de maig va fer, justament, 230 anys de l'acte de separació de la Parròquia de Sant Sadurní de Subirats de les altres tres: Sant Pere de Subirats, Sant Pau d'Ordal i Sant Pere de Lavern, amb les quals, fins aleshores, havia format la Universitat de Subirats.

Era, doncs, el dia 28 de maig de 1764, i l'acte tenia lloc a la Casa del Comú situada just al mateix solar on actualment hi tenim la Casa de la Vila, construïda per fases a partir de l'enderroc —el 1886— del primitiu edifici de la Casa del Comú, del qual parlem, i que, al seu torn, havia estat edificat el 1673, any en què es traslladà del castell de Subirats a la nostra vila.

Els aniversaris, en el fons, serveixen molt bé d'excuses per festejar el present i/o per retornar al passat contemplant amb una nova visió fets històrics en els quals aprendre de la nostra pròpia experiència i, sobretot, trobar explicacions al present.

Amb l'excusa, doncs, del 230 aniversari i aprofitant les 7enes. Jornades d'Estudis Penedesencs, presentem, per a la seva publicació, un dels documents «clau» per seguir el procés de la independència municipal de Sant Sadurní d'Anoia.

Aquest document, datat el 1717, seria el primer en una cronologia dels, com a mínim, quatre documents fonamentals que, al meu entendre, marquen les pautes del procés.(*)

Aquests quatre documents serien:

- a) El darrer, cronològicament parlant, la *Real Cédula de la Separación de justicia de la Villa de San Sadurní de las tres Parroquias*, expedida el 16 de març de 1764. Per tant, el document definitiu.

Fou publicat al Programa de Fires i Festes de l'Ajuntament de Sant Sadurní de l'any 1975, i reproduït textualment en l'article d'en Ramon Bosch.

- b) En el document anterior s'expressa el següent: «... se acudió ante los de nuestro consejo en 17 de julio de 1761, con una Petición ...». Es refereix a la petició de demanda de separació, és a dir, de la independència municipal de St. Sadurní. Aquest document, de 17 de juliol de 1761, no ha estat, encara, publicat mai, si bé en Salvador Llorac en fa clara referència al seu llibre sobre Subirats, a les pp. 127 i 128. (No cal dir que valdria molt la pena que fos publicat transcrit.)

- c) Un tercer document clau seria la *Concordia entre els regidors particulars i habitants de les Parròquies de Subirats, Sant Pau d'Ordal, Sant Pere de Lavern i de les masies de la Parròquia de Sant Sadurní, i els regidors particulars i habitants de la Vila de Sant Sadurní*, de 22 de juliol de 1724.

Publicat per Salvador Llorac, a *Subirats. Visió general d'un municipi de l'Alt Penedès*. Ajuntament de Subirats, 1988, pp. 315-324.

La *Real Cédula de Separación*, de 1764, fa esment d'aquest document quan argumenta que, malgrat els acords —les concòrdies— signats entre les quatre parròquies, les baralles i les tensions es mantenen i s'agreugen fins al punt que resta justificada la separació.

- d) Finalment, tenim el document que inicia tot el procés de separació. Es tracta de la primera demanda que presenten els sadurninencs al Capità General de Catalunya el 27 de juliol de 1717. És la *Suplicació en demanda de la separació de la Parròquia de Sant Sadurní de Subirats, de les altres tres Parròquies de Lavern, Sant Pau i Subirats, amb qui forma la Universitat de Subirats*.

Es tracta d'un document de 32x26 cm de fàcil lectura, encara que hi manca la punta superior esquerra i, per tant, els primers mots de les

Portada de la Concòrdia entre els regidors i habitants de les parròquies de Subirats, Sant Pau d'Ordal, Sant Pere de Lavern i de les masies de la parròquia de Sant Sadurn i els regidors i habitants de la vila de Sant Sadurni, impresa el 1724.

cinc ratlles de l'encapçalament. La importància d'aquest document no és altra que la de posar en marxa tot el procés de separació que culminaria el 1764. Per aquest document el Capità General de Catalunya, Francisco Pio Saboya —per tant, la màxima autoritat al Principat—, feia saber que, un grup de veïns de la parròquia de Sant Sadurní de Subirats encapçalats per Jaume Roca, Josep Rovira i Joan Mir, «ha sido humildemente presentada una suplicación cuyo tenor es como sigue». A continuació, molt breument, es presenten un seguit de fets problemàtics, greument perjudicials per als sadurninencs, que els porten a demanar «que sea declarado no estar obligados a dicha unión, antes bien tener lugar la separación, y poder tener Comun a parte y separado la Parroquia de San Sadurní (...)»

Aquests fets, extrets del text, són:

- ... «el haver faltado las tres a la paga, y enmienda de Alojamiento y Tránsitos, que el Consejo General de las quatro Parroquias deliberó y taxó a favor de San Sadurní»...
- ... «el hallarse separada dicha Parroquia de San Sadurní, en quanto el Real Catastro, y otros servicios, ...»
- ... «mayormente por ser más poblada, y numerosa, y ocurrir en ella las ocasiones frequentes de Reales Servicios para los quales importa pueden juntarse con asistencia del Bayle, y dar pronta providencia, sin haber de convocar ni esperar los Jurados, y Particulares de dichas tres Parroquias»...

Les argumentacions són, certament, molt breus i just hi són apuntades. És en l'estudi dels altres tres documents que en surt clarament dibuixada la situació de greu tensió social, amb una presentació molt més àmplia i específica de les qüestions que la causaren.

La importància d'aquest document, de 1717, que transcrivim a continuació, insistim, li ve de ser el punt de partida del procés legal que l'any 1764 portaria a l'autonomia municipal de Sant Sadurní d'Anoia.

DOCUMENT de 27 de juliol de 1717

... DE DIOS, REY DE CASTILLA; DE LEON; DE ARAGON; DE LAS DOS CICILIAS; [...] de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordova, de Corsega, [...] Algarbes, de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas, [...] Océano; Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Bravante y Milan, Conde de [...], de Flandes, Tirol, [...] de Biscaya, y de Molina.

DON Francisco Pio de Saboya, Moura, Corte Real y Moncada; Marqués de Castel-Rodrigo; Conde de Lumiares; Duque de Nochera; Príncipe de San Gregorio; Capitán General, y Gobernador perpetuo de las Islas Terceras, Santa Maria, San Jorge, Fayal, y Pico Graciosa, y Cuerbo; Comendador Mayor de la Orden de Christo; Grande de España; Cavallero del Insigne Toyson de Oro; Baron Romano; Noble Veneto; del Consejo Supremo de Guerra del Rey nuestro Señor; Gobernador, y Capitán General del Real Exercito, y Principado de Cataluña. A los Amados, y fieles de la Real Magestad, los Jurados, y Universidad de las tres Parroquias de Subirats, Dordal, y Lavern, y otros en el auto de presentación de las presentes nombradores, salud, y gracia. Sabed, como por parte de Jayme Grau, Joseph Rovira, Juan Mir, y otros Singulares, y vezinos del Lugar, y Termino de San Sadurní, del Veguerio, y vezindad de Villafranca, a Nos, y [...] Real Audiencia, ha sido humildemente presentada una Suplicación cuyo tenor es como se sigue. Excelentísimo Señor. Thomas Ros, poder haviente de Jaime Grau, Joseph Rovira, Juan Mir, y otros Singulares del Lugar y Término de San Sadurní, del Vegerio, y vezindado de Villafranca, cuyos poderes presenta dize a V. Exc. que no obstante no ser obligatoria, ni precisa la unión que ha tenido hasta oy (sic) dicha Parroquia de San Sadurní, con las tres Parroquias de Subirats, Dordal (sic) y Lavern; por no constar de Real Privilegio, ni Concordia en que se diga quedar obligados a dicha unión, los presentes y venideros de las susodichas quatro Parroquias, el haver faltado las tres a la paga, y enmienda de Alojamientos y Transitos, que el Consejo General de las quatro Parroquias deliberó, y taxó a favor de la de San Sadurní, y sus Particulares, y a otras cosas dependientes de la unión, el hallarse separada dicha Parroquia de San Sadurní, en quanto al Real Catastro, y otros servicios, y tener muchas causas, y razones para separarse y alcanzar por justicia, quanto, y más de gracia, el ser, y componer Comun a parte, y separado de dichas tres Parroquias, mayormente por ser más poblada, y numerosa, y ocurrir en ella las

ocasiones frequentes de Reales Servicios para los quales importa puedan juntarse con asistencia del Bayle, y dar pronta providencia, sin haver de convocar, ni esperar los Jurados, y Particulares de dichas tres Parroquias; no dudan estas pretender compeller a la de San Sadurní, y sus Particulares a la dicha unión, y hazerla de voluntaria forçosa: Y como semejantes pretenciones, sean contra derecho, y redunden en perjuizio del Real Servicio, y de la jurisdicción suprema de V. Exc. Por ende suplican à V. Exc. dichos Particulares, por medio de su legítimo Procurador, que sea declarado no estar obligados a dicha unión, antes bien tener lugar la separación, y poder tener Comun a parte y separado la Parroquia de San Sadurní, de las otras tres Parroquias, encargandose su contingente de los censales vendidos, y creados en nombre de las quatro Parroquias, y prometiendo servir indemnes a las tres, como estas hagan lo mesmo, respeto de sus contingentes en dichos censales, y demas oneros (sic), y provechos, y dividiendose los lucros, como, y que dichas tres Parroquias deve pagar a la de San Sadurní, y sus Particulares lo devido de Alojamientos, Tránsitos, y demás que han bistrahido (sic) los de San Sadurní, y se les deve por otras causas, con los intereses, daños y costas, y la presente por ser caso de Corte, y de immenso valor, evocarse a V. Exc. y cometerse a una de las dos Salas de la Real Audiencia Civil, donde se manden despachar letras Citatorias con Inhibitoria, y se administre justicia, como mejor de derecho aya lugar. Oficio Vc. Altissimus Vc. Cervera y de Ferrer.

Al pie de la qual Suplicación, después de admitida por dicha Real Audiencia, en fuerça del pretexto que en ella se expresa, fue provehido: por quanto del tenor de la peticion consta la calidad de la Causa, evocada esta con el pretexto que se suplica, despachanse letras Citatorias e inhibitorias segun estilo. Cuyo tenor insiguiendo, os dezimos, y mandamos, que dentro diez dias del dia de la notificación o presentación de las presentes en adelante contadores, comparascays personalmente, o bien por medio de vuestro legítimo Procurador en dicha Real Audiencia, para responder a dicha petición, proseguir, y continuar dicha causa, y todos los demás autos, hasta Sentencia definitiva inclusive; y passado dicho termino, que por preciso, y peremptorio os assignamos, sino avreys comparecido, se pasará adelante en dicha causa, y sus meritos, según fuera de derecho, y justicia, vuestra ausencia en nada obstante mas acusandoos la contumacia: Otro si, dezimos, y mandamos a todos y qualesquier Oficiales, assí Reales, como Baronales, y demás a quienes toca, y pertenece, en pena de quinientos florines de oro de Aragón, que

constandoles de la citación de la parte, y ser la presente causa de valor de mil libras, y no hallarse dicha causa finida, por razon de haver passado en cosa juzgada la Sentencia en ella proferida, en manera alguna se entremeten, ni enanten (sic) cosa en perjuizio de dicha causa, antes bien ella, y sus Partes, a Nos, u bien a dicha Real Audiencia luengo remiten, para lo que fuera de justicia, quitandoles todo poder de hazer al contrario, ço (sic) decreto de nulidad. Dadas en Barcelona en veinte y siete dias del mes de julio, de mil siete cientos diez y siete años. Don Joseph de Alòs, Antiquior.

Vt. RUIZ

*Registradas en el Comun VII, de la Governación General
Fol. XIII*

*Don Raymundo Vallonga, Escrivano
de Camara*

LUGAR DEL SE+LLO

BIBLIOGRAFIA

- BOSCH DE NOYA, Ramon. «Naixement de Sant Sadurní d'Anoia. Una petita nota, document inèdit», *Juventut Cristiana*, núm. 395, novembre 1974.
«Un document interessant per a la història de la vila». Programa de Fires i Festes, 1975. (Aquest article integra el document: *Real Cédula de la separació de Justícia de la Vila de Sant Sadurní de les altres tres Parròquies*», que el Rei Carles III va signar a Madrid el 3 d'abril de 1764.
«Sant Sadurní: els seus primers batlles» Programa de Fires i Festes, 1979.
Tots tres articles són reproduïts a:
Notes històriques sobre Sant Sadurní d'Anoia i Subirats, Publicacions de l'Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia, núm. 3, 1983.
- GABARRÓ I PALLARÉS, Marcel. «Sant Sadurní d'Anoia, 1764-1994: 230 anys de municipi independent», *Programa de Fires i Festes*, 1994, Ajuntament Sant Sadurní d'Anoia.
- LLORAC I SANTIS, Salvador. *Subirats. Visió general d'un municipi*, Ajuntament de Subirats, 1988.
- TORRELLÓ I BORRÁS, Pelegrí. *Monografia històrico-pintoresca de la vila de Sant Sadurní d'Anoia*, Barcelona, Imprenta Altés, 1909 (edició facsímil de 1986 a Publicacions de l'Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia, núm. 6).